

**vakblad voor
informatieprofessionals**

Hoi Grokipedia

'Indrukwekkend,
maar incompleet
en ouderwets'

**AI-geletterdheid:
serious business**

Deel 19 AI in het
informatiedomein

SAFE stoppen

Workflow voor
het screenen van
literatuur met AI

Boekrecensie

Vijftig keer hand-
schrifschatten

2025 | 08

**ORGANISATIE-OVERSTIJGENDE
INFORMATIE:
VLAAMS-NEDERLANDSE
DIALOOG
OVER TRANSPARANTIE,
DIGITALISERING
EN AI**

COLOFON

IP is met zijn hybride magazine (digitaal en papier), website, nieuwsbrief, events en socials het platform voor de informatieprofessional van vandaag en morgen.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (29ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl

hoofd- en eindredactie

Cindy Lammers

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl

redactionele bijdrage
aan het blad en aan
informatieprofessional.nl

Martijn Aslander, Simon Been,
Josien Boetje, Wouter Bronsgeest,
Marie Buesink, Jos Damen, Fleur
De Jaeger, Tale Evenhuis, Maarten
Hafkamp, Johan den Heijer, Frank
Huysmans, Leen Liefsoens, Rens
van de Schoot, Bjorn Schrijen

abonnementen

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
Informatieprofessional.nl

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren:
Luciène Paap, e-mail
l.paap@bureauvanvliet.com,
tel. 023-571 47 45. Zie voor een
overzicht van de mogelijkheden
en de mediakaart ook
informatieprofessional.nl

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

08

Groki versus Wiki

Op 27 oktober 2025 lanceerde miljardair en eigenaar van Tesla, X en AI-chatbot Grok Elon Musk zijn alternatief voor Wikipedia: Grokipedia. Zijn online encyclopedie zou 'minder woke en minder vooringenomen' zijn. Hoe bevalt de eerste kennismaking?

12

Vlaams-Nederlandse dialoog

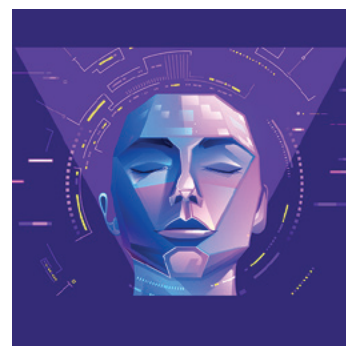
Openheid, digitalisering, standaardisatie en AI zijn belangrijke thema's in het veranderende landschap van organisatorisch informatiemanagement. Twee informatieprofessionals delen hun inzichten en standpunten ten aanzien van deze thema's vanuit Nederlands en Vlaams perspectief aan de hand van zes stellingen.

20

AI in het informatiedomein (19)

Wat is de impact van AI op het informatiedomein? In een reeks artikelen wordt hierop ingegaan. Dit negentiende deel focust opnieuw op verantwoord AI-gebruik – specifiek op de zwaar onderschatte complexiteit, de toenemende juridische spanning en de valse illusie van 'AI-geletterd'-certificaten na een dagje training.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld

AI-illussies

11

News Extra

Open Access
Monitor UNL/
UKB

19

Column Frank
Huysmans

Niet-artificiële
impact

26

Column Martijn
Aslander

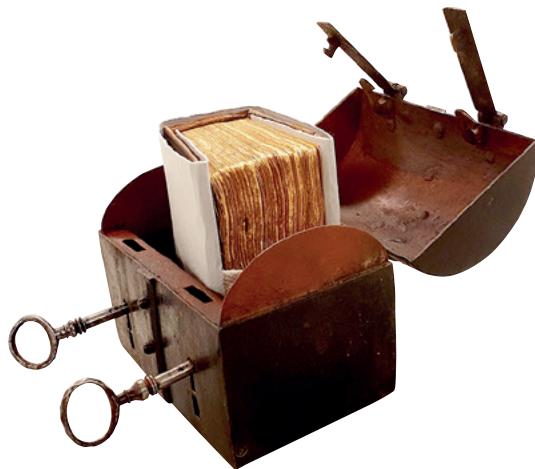
Van hoorden naar
beheren

28

SAFE stoppen met zoeken

Voor informatiespecialisten en onderzoekers wordt het steeds uitdagender om relevante literatuur te vinden in de gestaag groeiende databerg. Universiteit Utrecht bedacht hiervoor de AI-tool ASReview, maar een cruciale vraag blijft: wanneer kun je stoppen met zoeken? De recent ontwikkelde SAFE-procedure biedt hiervoor een systematische aanpak.

36

Koffietafelboek onder de loep

Vijftig middeleeuwse handschriften worden door ruim dertig auteurs belicht in het onlangs verschenen boek *Schatten op schrift*. 'Prachtig vormgegeven, kleurrijk in woord en beeld, maar zonder een afbeelding van de ultieme handschriftkenner Isaac Vossius.' Jos Damen nam het onder de loep.

38

KB Onderzoekskroniek

Automatisch metadateren met VLAM

39

Gespot

UNESCO Virtual Museum of Stolen Cultural Objects

40

Lifehacking

Digi-hulp bij het waar en wanneer

42

Van de KNVI

We love robots

DOMMER

Ik wil niet in herhaling vallen – maar ik val het natuurlijk toch: we doen soms iets te vrolijk over AI. 'Fantastisch wat je ermee kunt, stap in, want je weet wel, die boot ...' Het is uiteraard goed om te weten wat AI kan (en wat niet) en hoe het je kan helpen (en hoe niet). Maar laten we ook alert blijven op de gevaren en op het verantwoord gebruik ervan. Paar voorbeeldjes. Recent nog: het politieke getreiter met AI-gefabriceerde nepvideo's en -foto's. Verder kwam ik een woord tegen dat ik nog niet kende: *shadowbanning*. Het was in een interview met illustrator Jip van den Toorn; als zij op Instagram een cartoon met Palestijnse vlaggen plaatst, pleegt het algoritme censuur. Want waar ze gemiddeld 150.000 views haalt, zijn het er dan opeens 20.000. 'Ik word *geshadowbanned*.' Daarom staan er altijd een paar bikini foto's klaar om te plaatsen, zegt ze. 'Dan pikt het algoritme me weer op.'

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

Dichter bij huis zit manlief weer op school en halen klasgenoten beoerde cijfers voor Nederlands en Engels, terwijl belangrijke opdrachten tot stand komen met de hulp van Copilot – en blijkbaar zo opzichtig dat de docent die er feilloos uitfiltert. (Onvoldoende! En opnieuw, dat wel.)

Tast AI onze hersenen aan? Onderzoekers van MIT maten eerder dit jaar bij mensen die een essay schreven met generatieve AI tot wel 55 procent minder hersencapaciteit dan bij mensen die dit schrijven helemaal zelf deden, zonder tool. De 'GenAI-essays' waren bovendien minder uniek, minder gevarieerd, en de 'auteurs' konden bijna niet uit eigen werk citeren.

Maakt AI ons dommer? Ik hoor de gelovigen al in de verte hun neus ophalen: nee joh, je snapt er helemaal niks van. <

4

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

USION NKING

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

USION NKING

ENTRANCE FEE €5
(PAYABLE AT THE DOOR BY CARD)

CONSTANT DULLAART
DIRK PAESMANS
FEMKE HERREGRAVEN
FLAVIA DZODAN
RAFAEL LOZONA-HAMMER
EVELINA RAJCA

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

 Gemeente Rotterdam Stimuleringsfonds creatieve industrie V2 WWW.V2.NL

THE ILLUSION OF THINKING

ENTRANCE FEE €5
(PAYABLE AT THE DOOR BY CARD)

CONSTANT DULLAART
DIRK PAESMANS
FEMKE HERREGRAVEN
FLAVIA DZODAN
RAFAEL LOZONA-HAMMER
EVELINA RAJCA

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

 Gemeente Rotterdam Stimuleringsfonds creatieve industrie V2 WWW.V2.NL

THE ILLUSION OF THINKING

ENTRANCE FEE €5
(PAYABLE AT THE DOOR BY CARD)

CONSTANT DULLAART
DIRK PAESMANS
FEMKE HERREGRAVEN
FLAVIA DZODAN
RAFAEL LOZONA-HAMMER
EVELINA RAJCA

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

 Gemeente Rotterdam Stimuleringsfonds creatieve industrie V2 WWW.V2.NL

THE ILLUSION OF THINKING

ENTRANCE FEE €5
(PAYABLE AT THE DOOR BY CARD)

CONSTANT DULLAART
DIRK PAESMANS
FEMKE HERREGRAVEN
FLAVIA DZODAN
RAFAEL LOZONA-HAMMER
EVELINA RAJCA

V2 LAB FOR THE UNSTABLE MEDIA
EENDRACHTSSTRAAT 10

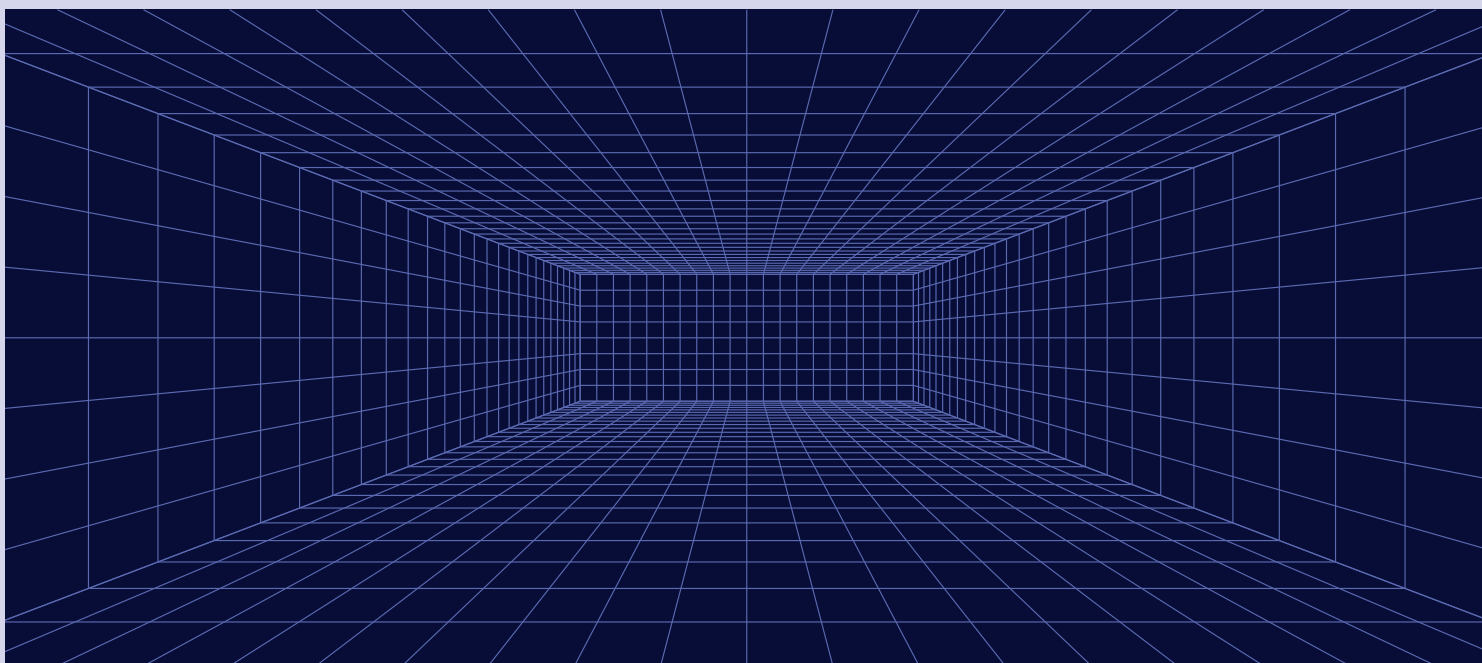
12/12/2026-18/01/2026
OPENING 11/12/2026

OPENING HOURS
THU-SUN 12:00-17:00
FRI 12:00-21:00

 Gemeente Rotterdam Stimuleringsfonds creatieve industrie V2 WWW.V2.NL

THE ILLUSION OF THINKING

'METAVERSE WORDT STEEDS MEER GEOPOLITIEKE MACHTSSTRIJD'

De Verenigde Staten, China en de Europese Unie bewandelen elk hun eigen pad naar het 'nieuwe internet', de metaverse. Daarmee wordt de race om de metaverse te bouwen steeds meer een mondiale, geopolitieke machtsstrijd. Dat blijkt uit nieuw onderzoek van UvA-politicoloog Nora von Ingersleben-Seip. 'Het is opvallend hoe verschillend de politieke en economische visies op onze digitale toekomst zijn.'

De rivaliserende benaderingen leiden tot concurrerende metaverses: de een geleid door Amerikaanse techgiganten en de ander gedomineerd door staatsgesteunde Chinese bedrijven. Hoewel het concept nog in de kinderschoenen staat, strijden overheden en bedrijven al om te bepalen hoe dit nieuwe, ervaringsgerichte internet gaat functioneren en wie de controle erover krijgt.

Concurrerende versies

'We zijn getuige van het ontstaan van twee concurrerende versies van de metaverse', zegt Von Ingersleben-Seip. 'Een consumentgerichte versie onder leiding van de Amerikaanse techreuzen en een op de industrie gerichte versie onder leiding van de Chinese big tech. Europa heeft een visie op een open metaverse, maar het ontbreekt aan bedrijven om die visie werkelijkheid te laten worden.' In de VS bestaat geen formeel federaal beleid voor de metaverse.

In plaats daarvan ondersteunt de overheid verwante technologieën zoals kunstmatige intelligentie, halfgeleiders en cloudcomputing via industriebeleid. Deze benadering heeft grote techbedrijven, zoals Meta, Google, Apple, Amazon en Microsoft, de vrijheid gegeven om het nieuwe internet vorm te geven. Deze bedrijven domineren vrijwel elke laag van het digitale ecosysteem.

China heeft een allesomvattende nationale strategie gelanceerd om een leidende rol te gaan spelen in de metaverse. Chinese techreuzen als Huawei, Tencent, ByteDance, Alibaba en NetEase spelen een centrale rol in deze visie en werken nauw samen met de staat in het creëren van een industriële metaverse die gericht is op productiviteit en nationale kracht.

Andere aanpak Europa

De EU kiest een andere aanpak. Met de Web 4.0 and Virtual Worlds Strategy (2023) wil de Europese

Commissie een open, interoperabele metaverse bouwen die is gebaseerd op Europese waarden zoals privacy, transparantie en inclusie. De EU ziet een digitale omgeving voor zich waarin de rechten van gebruikers worden beschermd en waarin bedrijven, ongeacht hun omvang, kunnen floreren. Europa investeert in projecten van publiek belang.

Ondanks deze ambities merkt Von Ingersleben-Seip op dat het gebrek aan grote technologiebedrijven Europa afhankelijk maakt van de Amerikaanse infrastructuur voor cloudcomputing en AI. Dit beperkt de invloed van Europa op de ontwikkeling van de metaverse. 'De keuzes die nu worden gemaakt, zullen bepalen of de metaverse uitgroeit tot open digitaal gemeengoed of tot een gefragmenteerd systeem dat wordt gecontroleerd door een klein aantal machtige spelers.'

Het onderzoek van Von Ingersleben-Seip is gepubliceerd in het tijdschrift *Politics and Governance*. <

COMMON CRAWL VERWIJDERT OP VERZOEK VAN BREIN TWEE MILJOEN ARTIKELN

Common Crawl, bron van trainingsmateriaal voor AI-diensten, heeft op verzoek van Stichting Brein ruim twee miljoen nieuwsartikelen uit haar databank verwijderd.

Common Crawl is een Amerikaanse non-profitorganisatie die het internet kopieert (*scraping*) en haar databank gratis ter beschikking stelt aan consumenten en bedrijven. Het gaat onder meer om generatieve AI-diensten die deze datasets gebruiken om hun AI-modellen te trainen. Het webarchief van Common Crawl bestaat uit petabytes aan veelal auteursrechtelijk beschermde werken, bijvoorbeeld nieuwsartikelen die de organisatie sinds 2008 verzamelt. Common Crawl vult haar archief maandelijks aan met nieuw op het internet gepubliceerd materiaal.

Nederlandse nieuwssites

In de databank van Common Crawl zitten onder meer artikelen die zijn gepubliceerd op bekende Nederlandse nieuwssites en in digitale kranten. Hiervoor is geen toestemming gegeven. Brein

verzoekt de organisatie namens een aantal Nederlandse nieuwsuitgevers deze zonder toestemming gekopieerde webpagina's te verwijderen. Uit onderzoek blijkt dat zo goed als alle grote generatieve AI-taalmodellen (mede) getraind zijn op Common Crawl-data. Het betreft in ieder geval OpenELM van Apple, Phi van Microsoft, ChatGPT van OpenAI, Nemo Megatron van Nvidia, Deepseek v3 van Deepseek en Claude van Anthropic.

'Het grootschalige ongeautoriseerde gebruik van beschermde werken om generatieve AI-modellen te trainen is een gigantische inbreuk op auteursrechten', zegt Brein-directeur Bastiaan van Ramshorst.

'In deze zaak gaat het om het wegnemen van de mogelijkheid om eenvoudig miljoenen nieuwsartikelen te kunnen overnemen uit de database van Common Crawl. Eerder haalde Brein ook al andere Nederlandstalige trainingsdatasets offline.'

Heb je nieuws te melden, een trend gespot of een tip die je graag wilt delen met collega-IP'ers? Laat het weten via redactie@informatieprofessional.nl.

NIEUWS KORT

>> Hoe ga je als erfgoedprofessional of onderzoeker om met problematische taal in erfgoedmetadata? Binnen het DE-BIAS-project ontwikkelde Beeld & Geluid in samenwerking met ondergerepresenteerde gemeenschappen, speciaal voor erfgoedorganisaties en onderzoekers, een tool die op Europeana.eu vooringenomen taal automatisch detecteert, context biedt en passender termen voorstelt. Erfgoedinstellingen die hun collecties op Europeana hebben staan, kunnen met de tool aan de slag. Voor organisaties die hun data niet via Europeana tonen, is er een standalone versie beschikbaar.

>> De Netherlands Open Access Books Community is op 28 oktober van start gegaan: een nieuw platform, bedoeld als ontmoetingsplek voor bibliothecarissen en professionals in onderzoeksondersteuning in Nederland. De community wil kennisuitwisseling, samenwerking en het delen van bronnen en ontwikkelingen rond openaccessboeken stimuleren.

Meer nieuws vind je op informatieprofessional.nl en in de nieuwsbrief van IP.

Groklopedia geen concurrent voor Wikipedia

'INDRUKWEKKEND, MAAR INCOMPLEET,

Op 27 oktober 2025 lanceerde miljardair en eigenaar van Tesla, X en AI-chatbot Grok Elon Musk zijn alternatief voor Wikipedia: Groklopedia. Zijn online encyclopedie zou 'minder woke en minder vooringenomen' zijn. Hoe bevalt de eerste kennismaking?

Het eerste wat opvalt aan de nu uitgebrachte versie 0.1 van Groklopedia is het aantal artikelen. Bij de oplevering eind oktober bevatte Groklopedia 885.279 artikelen. Ter vergelijking: Wikipedia had vier jaar nodig om (op 1 januari 2006) te groeien tot 895.000 artikelen. Volgens Musk is Groklopedia nodig om de kennisbalans te herstellen en de accuratesse te verbeteren. Op Twitter meldde hij: 'Groklopedia will exceed Wikipedia by several orders of magnitude in breadth, depth and accuracy.' Dat zijn grote woorden voor een nieuwe jongen op het schoolplein van kennis, zeker omdat de directe concurrent Wikipedia in de Engelstalige versie op dit moment 7 miljoen artikelen telt en bovendien 340 verschillende taalversies heeft (ieder op zich met veel minder artikelen).

Geschreven door Grok

Dat Groklopedia een eerste versie kon uitbrengen met bijna 900.000 artikelen is simpel verklaarbaar. Voor het grootste deel zijn de artikelen 'geschreven' door de chatbot Grok van het bedrijf xAI, gespecialiseerd in kunstmatige intelligentie

en twee jaar geleden opgericht door Elon Musk. Musk had eerder dit jaar al aangekondigd dat hij met een alternatief voor Wikipedia wilde komen. Mijn vermoeden is dat sindsdien tientallen medewerkers van hem duizenden suggesties hebben gedaan voor 'nieuwe' artikelen, die door Grok werden aangemaakt op basis van beschikbare online literatuur en op basis van

... Wikipedia. Dat laatste is te zien aan de opbouw van veel artikelen en aan de overgenomen teksten en referenties. Grote delen zijn verbatim overgenomen van Wikipedia.

Leunen op Wikipedia

Naast het aantal artikelen in de encyclopedie zelf valt ook de omvang van de artikelen in Groklopedia op. Die is gemiddeld niet veel korter

dan de artikelen op Wikipedia, en ook de hoeveelheid referenties is zeer behoorlijk. Behalve voor de tekst leunt ook de bronvermelding deels op Wikipedia, maar het geheel valt op het eerste gezicht niet tegen. In een interne discussie op de overlegpagina van de Nederlandstalige Wikipedia ('De Kroeg') merkte een van de editors ('Jeroen N.') op dat de Nederlandstalige Wikipedia zelf geen verplichte bronvermelding heeft en wat kan leren van de consistente feitencontrole van Groklopedia. En editor 'Matroos Vos' vond dat 'de inleiding van het Groklopedia-artikel over Gerard Reve de essentie van zijn schrijverschap beter weet te treffen dan de lemma-inleidingen op de Engelstalige en de Nederlandstalige Wikipedia'.

Heel traag en niet actueel

Persoonlijk vond ik de eerste kennismaking met Groklopedia niet direct bemoedigend. Daarvoor heb ik vijf redenen: Groklopedia is niet actueel, is incompleet, eenzijdig, saai en ouderwets – redenen die ik hieronder allemaal toelicht. Eerst de actualiteit. Elke encyclopedie is van nature verouderd op het moment van publicatie, of dat nu op papier of online is. Als op dit moment Henri Bontebal zou overlijden, duurt het bij Wikipedia ook enkele minuten voordat die informatie is verwerkt. Maar Groklopedia is wel heel traag. Van de Tweede Ka-

Jos Damen

Parelduiker,
Wikipedian
en voormalig
bibliothecaris

'Musk is zijn 'oorlog met Wikipedia' gestart vanwege een inhoudelijk en politiek andere visie en dat wordt in Groklopedia breed uitgedragen'

